

18. *Portnov A.* Chas vidkrytykh mozhylyvostej: polski memuarysty pershoi tretyny XIX st. pro naselennya vkylyuchenyh do Rosijskoi imperii oblastej kolyshnyoi Rechi Pospolytoi [Elektronnyi resurs] / A. Portnov. – Rezhyom dostupu: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/23/440Portnov.pdf>
19. *Seiko N.A.* Dobrochynnist polyakiv u sferi osvity Ukrainy (XIX – poch. XX st.). Kyivskij uchbovnyj okrug: Monographiya / N.A. Seiko. – Zhitomyr: Vyd-vo ZhDU, 2006. – 318 s.
20. *Syvckij M.* Istoriya polsko-ukrainskykh konfliktiv / M. Syvckij. Per. z pol. E. Petrenka. – K.: Vyd-vo im. Oleny Teligy, 2005. – T. I. – 343 s.
21. *Snaider T.* Peretvorennya natsij. Polshcha, Ukraina, Lytva, Bilorus 1569 – 1999 / Tymoti Snaider. Per. z angl. A. Kotenka, O. Nadtoky. – K.: DUCH I LITERA, 2012. – 464 s.
22. *Shcherbak N.O.* Natsionalne pytannya v polityci tsaryzmu u Pravoberezhnij Ukraini (kinec XVIII – pochatok XX st.): Monographiya / N.O. Shcherbak. – K.: PC «Ryzographika», 2005. – 615 s.

Громакова Н.Ю.

Общественная деятельность поляков Правобережной Украины в сфере образования в XIX в.

В статье проанализирована общественная деятельность польской общины Правобережной Украины в сфере образования. Определены особенности функционирования польских учебных заведений и учреждений в условиях реализации имперского национального проекта. Проанализирована роль благотворительности как фактора общественной активности поляков, охарактеризованы механизмы ее реализации и значимость для сохранения польских образовательных практик в регионе в условиях усиления русификаторской политики российского правительства в течение XIX в.

Ключевые слова: общественная деятельность, этнокультурная идентичность, благотворительность, имперский национальный проект, русификация

Gromakova N.Yu.

The public work of the Right-bank's Poles at the education during the XIX th century.

The article analyzes the social activities of the Right-bank Ukraine's Polish community in the field of education. The features of the functioning of Polish educational institutions in terms of implementing of the national imperial project are studied. The role of the philanthropy as a factor of the social activity of the Poles was determined. It's characterized the mechanisms of its implementation and the importance to preserve the Polish educational practices in the region in terms of strengthening the Russificational policies of the Russian government during the nineteenth century.

Keywords: social activities, ethno-cultural identity, philanthropy, imperial national project, Russification.

УДК 929+378.4:94(476)«192/193»

Н.М. ЧЕРНІГОВЕЦЬ

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ПІЧЕТА: БІЛОРУСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ

На підставі аналізу наявних матеріалів узагальнено досвід історіографічних розробок стосовно перипетій життєвого шляху видатного українсько-російсько-білоруського історика та слов'янознавця Володимира Івановича Пічета. Комплексно досліджено наукову та громадську діяльність вченого в Білорусі в 1921-1929 рр. на посаді ректора Білоруського державного університету. Розкрито обставини трансформації офіційного урядового ставлення до науковця від необхідного режиму і системи до «неблагонадійного». Показано трагічний фінал білоруського періоду життя науковця.

Ключові слова: В.І. Пічета, ректор, історик, славіст, слов'янознавство, репресії, Білоруський державний університет.

Останнім часом до вітчизняної історіографії повертаються імена вчених, які з різних причин впродовж десятиліть залишались поза увагою дослідників. До таких постатей належить Володимир Іванович Пічета (1878-1947 рр.) – відомий історик, слов'янознавець, перший ректор Білоруського державного університету, організатор Інституту слов'янознавства Академії наук СРСР. Наукова спадщина вченого складає близько п'ятиста праць з історії слов'янського світу, пройшла випробування часом і не втратила актуальності й у наші дні. В своїх дослідженнях він розробляв різноманітні питання з історії Росії, України, Білорусі та Литви, піднімав складні проблеми історії Польщі, Чехії та південних слов'ян.

Метою даної розвідки є наукова та педагогічна діяльність В. Пічети в його білоруський період життя (1921-1930 рр.) та спроба простежити як з поважного науковця та видного культурного діяча Володимир Іванович перетворився на «зрадника» і був відправлений у заслання.

Тернистий життєвий шлях Володимира Івановича від провінційного вчителя до дійсного члена АН СРСР та його наукова діяльність достатньо потужно розробляються російськими й білоруськими дослідниками: Е. Барановою [1; 2; 3], О. Горяїновим [5; 6; 7], Е. Йоффе [11; 12; 13]. Не стоять осторонь аналізу особистості В.І. Пічети й українські науковці, втім вітчизняні дослідження до цього часу залишаються на маргінесі історіографічних студій. Поодинокі наукові розвідки О. Журби [8], М. Хададової [16], Г. Швидька [17] присвячені українським сторінкам біографії академіка. Дослідниця Н. Юсова розглядає наукові погляди В.І. Пічети щодо давньоруської народності [18]. Втім, попри значний масив різнопланової інформації, на сьогодні в українській історіографії відсутнє дослідження в якому було б комплексно висвітлено віхи білоруського періоду життя вченого.

Знаковим виявився для Володимира Івановича 1918 рік, коли він в лютому захистив дисертацію на ступінь магістра російської історії, а в червні став професором Московського державного університету. Влітку того ж 1918 р. культурно-просвітницьким відділом Білоруського національного комісаріату був відкритий Білоруський народний університет, куди В.І. Пічета був запрошений для читання лекцій з історії Білорусі. Це було не випадковим: з усіх фахівців у даній галузі він один лояльно ставився до більшовиків і був єдиним істориком, хто в змінених умовах (політика «коренізації») міг не тільки систематизувати, а й по-новому підійти до викладу маловідомої білоруської історії. Прочитаний Володимиром Івановичем курс під назвою «Історія білоруського народу» був першим загальним курсом з історії Білорусі, де максимально повно висвітлювався значний історичний проміжок часу (від найдавніших часів до 1900 р.) і підіймалося ряд питань, які залишались поза увагою дослідників [1, с. 220].

У січні 1921 р. білоруське керівництво намітило кандидатуру В.І. Пічети на посаду ректора, а в липні він отримує це призначення. З невичерпною енергією взявся новий ректор за створення першої вищої школи в Білорусі. З перших днів роботи університету (30 жовтня 1921 р. відбулось урочисте відкриття) Володимир Іванович веде активну викладацьку та організаційну діяльність. Вже в перші роки завдяки його ініціативи в БДУ були закладені основи вивчення і викладання слов'янознавства: читалися курси історії та етнографії народів Росії та Білорусі, слов'янської етнографії та історії слов'ян, історії Польщі та польської етнології, історії Литви, історії України та ін. [3, с. 10]. В.І. Пічета особисто читав лекції з історії Білорусі, історії народного господарства Росії, історії білоруського права, історії слов'ян – з усіх тих питань, які цікавили його ще зі студентської лави. Він був чудовим лектором, умів дуже просто і цікаво розповідати про складні проблеми історичного процесу [10, с. 303].

Переважно всі курси з слов'янознавства були новими. Для їх розробки викладачі займались науково-пошуковою роботою. З метою координації досліджень та спрямування їх у бік найбільш актуальних наукових проблем, з ініціативи Володимира Івановича в 1921 р. було організовано Наукове товариство БДУ, а роком пізніше створено щорічне наукове періодичне видання університету «Праці БДУ» в якому друкувались новаційні розвідки професорів і викладачів. Всього з 1922 р. по 1930 р. вийшло 25 номерів журналу [3, с. 11].

Володимир Іванович освоїв білоруську мову, говорив і писав нею та вимагав від інших викладачів читати лекції білоруською мовою [14, с. 136]. Університет під час його ректорства ставав все більш білоруським. Уже в перші навчальні плани всіх факультетів університету було введено білоруську мову та інші предмети по

білорусистиці. У 1927 р. в середньому по університету вже близько 50% навчальних годин читалося білоруською мовою. Володимир Іванович прагнув зробити університет центром суспільного життя Білорусі [15, с. 71].

«Білоруська позиція» В.І. Пічети чітко простежується в доповіді від 28 жовтня 1922 р. на черговому засіданні Мінського товариства історії та старожитностей (функціонувало при БДУ): «... беларускім гісторыкам трэба ... саўсім іначай аднесціся да гісторыі свае стараны. Разглядаць гісторыю Беларусі як частку гісторыі Маскоўшчыны, Літвы ці Польшчы — цяпер ужо шкодна. Трэба безадкладна будаваць гісторыю Беларускага народу ...» [3, с. 12]. Таким чином, вчений закликав колег та членів товариства до створення і концептуальної розробки власної білоруської історії.

З 1921 по 1924 рр. він розривався між Мінськом і Москвою, продовжуючи читати лекції і вести практичні заняття в Московському державному університеті. В 1924 р. вчений залишив МДУ і повністю сконцентрував свою діяльність на Білоруському державному університеті. Роки життя в Мінську – один з найбільш плідних періодів наукової творчості В. Пічети. Радянський історик В.Д. Королук – представник наукової школи Пічети – згадував: «Я чудово пам'ятаю, з яким хвилюванням і піднесенням розповідав Володимир Іванович про мінський період свого життя. Відчувалося, що для нього ці роки були справді героїчними, сповненими напруженої праці. Саме в Білорусі Володимир Іванович склався як один з видатних організаторів радянської історичної науки» [13, с. 104].

За 1921-1929 рр. ним було написано близько 150 робіт різного характеру: монографії, статті, рецензії на роботи з історії, історіографії, джерелознавства, історії права Білорусі. Ще на початку дослідницької діяльності в коло наукових інтересів В.І. Пічети потрапили проблеми історичного розвитку білоруського народу. Вчений заглибився в історію Великого князівства Литовського. Особливий інтерес викликала аграрна політика другої половини XVI ст., яка заклала підґрунтя обезземелення білоруського селянства. В ряді робіт він вперше висвітлив історію книгодрукування в Білорусі до середини XVII ст., склав огляд літератури про Франциска Скорину до середини XVIII ст. Дослідження В.І. Пічети стосувалися також історії білоруського народу від підпорядкування білоруських земель суверенітету ВКЛ до селянської реформи 1861 р., окремих проблем з історії права ВКЛ і Білорусі. В.І. Пічета вперше опублікував (ще в 1918 р.) «Історію Білорусі з найдавніших часів до буржуазно-демократичної революції 1905-1907 рр.». Потім ним була надрукована перша частина «Історії Білорусі» доведена до 1569 р. Крім того, була підготовлена до друку і друга частина «Історії Білорусі» (до 1861 р.) [10, с. 303]. Таким чином, роки роботи в Мінську – дуже плідний період його наукової діяльності. Як професор БДУ (дс 1930 р.) і як академік АН БРСР В. Пічета зробив величезний вплив на становлення білоруської історіографії та на формування білоруської школи істориків.

З другої половини 1920-х років починається поступова зміна політичного курсу країни, яка безпосередньо позначилася на взаєминах інтелігенції та радянської влади. Наприкінці 1920-х років сталінський режим повною мірою давав про себе знати і Білорусі, де почались гоніння на інтелігенцію.

Спроби пристосуватись до нових умов помітні в науковій діяльності Володимира Івановича. Так, в одній з перших своїх загальних праць з історії Білорусі під назвою «Історичний нарис білоруського племені» (1920 р.), вчений простежує особну історію білоруських земель. Вже з кінця 1920-х рр. В. Пічета (на той час академік АН БРСР) починає поступово відходити від схеми особного історичного процесу розвитку східних слов'ян [18, с. 383]. Зрозуміло, що аберація поглядів науковця пов'язана: початком розгрому національних історичних шкіл та початком оформлення нового ідеологічного напрямку більшовицької політики у галузі історії – показу єдності історичного процесу народів СРСР.

Попри поступову зміну поглядів на історичний процес як керівник БДУ, який впродовж дев'яти років пропагував білорусистику, діяльність В.І. Пічети в ці роки піддається критиці і політичним звинуваченням. Вже з 1928 р. його особистістю почали цікавитись спецслужби. Приводом стало небажання Володимира Івановича змінювати навчальні плани БДУ в бік скорочення білоруських дисциплін. Він боровся за продовження національної політики в університеті в той час як комфракція БДУ почала її згортання [2, с. 181].

Протягом останнього року перебування в Білорусі (1930 р.) В.І. Пічета все більше піддавався нападкам і нічим не обґрунтованим звинуваченнями. На шпальтах білоруської періодики почали з'являтися критичні статті на адресу діяльності ректора університету. Паралельно посилювалися чистки професорсько-викладацького складу БДУ. Пічета намагався захищати себе і своїх колег, але публічні виступи не принесли очікуваного результату.

Він, по суті, ставав непотрібним і навіть шкідливим для провідників нового політичного курсу в республіці і як громадський діяч, і як педагог, і як вчений. Під час чергових перевиборів правління БДУ 11 жовтня 1929 р. ректора В.І. Пічету, за вказівкою Бюро ЦК КП(б)Б, не переобрали на новий термін. Під питанням знаходилась його наукова кар'єра, і, як показів час, його свобода і життя [3, с. 11]. Впродовж року він був знятий з усіх займаних посад – ректора БДУ, члена ЦВК БРСР і всіх інших, позбавлений звання академіка БАН. Свою відставку Володимир Іванович сприйняв болісно, проте з жовтня 1929 р. по вересень 1930 р. (аж до арешту) ще залишався професором БДУ. Також його діяльність продовжувалася і в Інституті історичних наук БАН.

25 жовтня 1929 р. Наркомат освіти БРСР затвердив наукове відрядження Пічети до Москви і Ленінграду строком до 1 лютого 1930 р. Мабуть, тиск на нього було настільки сильним, що Володимир Іванович вирішив на час виїхати. Історик Е.Г. Йоффе безпосередньо пов'язує цей від'їзд з арештом В.І. Пічети у вересні 1930 р. [11].

13 вересня 1930 р. В. Пічета був заарештований у своїй квартирі в Мінську. Він в числі інших 115 науковців проходив по сфабрикованій «справі академіків Платонова-Богословського». Їм інкрименували участь у міфічному «Всенародному союзі боротьби за відновлення вільної Росії», яке, ніби то, було створено з метою повалення радянської влади. В.І. Пічеті висунули типові для того часу обвинувачення в налагодженні для здійснення цього задуму зв'язків з білою еміграцією, іноземними політичними і суспільними діячами. «Використовуючи службове становище, – говорилося в обвинуваченні, – вони збирали і передавали свідчення про політичний, економічний, військовий і господарський стан СРСР представникам іноземних держав і білоемігрантських організацій ... протидіяли проведенню заходів радянського уряду по реорганізації та перебудові діяльності наукових установ і вищих навчальних закладів на соціалістичних засадах» [13, с. 106]. Цілком зрозуміло, що як і у багатьох інших політичних процесах того періоду вигадані звинувачення не мали під собою реального підґрунтя.

Під час слідства, яке тривало більше року, вчений знаходився в Будинку попереднього ув'язнення в Ленінграді, де серйозно підірвав фізичне і моральне здоров'я. 8 серпня 1931 р. В. Пічету було засуджено на 5 років і вислано до В'ятки, а потім Воронежу. У В'ятці вчений працював нормувальником і табельником в кооперативі громадського харчування. У вересні 1934 р. вченого перевели до Воронежа, де він працював професором педагогічного інституту, читав курс історії СРСР [2, с. 183].

Одна з версій звільнення Володимира Івановича із заслання пов'язана з ім'ям Едварда Бенеша – міністра закордонних справ Чехословаччини (в майбутньому – президент Чехословаччини). За спогадами О.П. Пічети (другої дружини Володимира Івановича), в червні 1934 р. Е. Бенеш відвідав Москву з метою встановлення дипло-

матичних відносин з Радянським Союзом. Під час зустрічі з Й. Сталіним на питанні глави уряду Радянського Союзу: «Що Ви хотіли б подивитися в нашій країні, з ким би хотіли зустрітися?» Е. Бенеш несподівано відповів: «Я хотів би зустрітися з відомим вченим славістом, професором Пічетою, а то у нас в Чехословаччині ходять чутки, що він заарештований і його навіть немає в живих». Сталін пообіцяв йому влаштувати таку зустріч [13, с. 106].

Помічник Й.В. Сталіна І.П. Товстуха подзвонив до Мінська де дізнався що В. Пічета заарештований ще в 1930 р. і його нинішнє місцеперебування достеменно не відомо. Й.В. Сталін наказав голові ГПУ Г. Ягоді негайно знайти професора. Е. Бенешу ж повідомили, що член-кореспондент АН СРСР В.Пічета знаходиться в тривалому відраджєнні. Йому надіслали телеграму, і через кілька днів він повернеться до Москви. У В'ятку на спеціальному літаку були відправлені два співробітники ОДПУ, які доставили Володимира Івановича до Москви [14, с.140].

Отже, за наказом Й. Сталіна В. Пічету терміново доставили з В'ятки, вручили фальшиве посвідчення члена-кореспондента АН СРСР (ним він був обраний лише в 1939 р.), одягнули у пристойний костюм, і представили Е. Бенешу. Після повернення до Праги Е. Бенеш влаштував прес-конференцію для чехословацьких та іноземних журналістів. На питання про свої зустрічі в Радянському Союзі він сказав, що зустрічався з відомим вченим, славістом, професором Володимиром Івановичем Пічетою. «Чутки про його арешт і загибель, на щастя, не підтвердилися», – заявив міністр закордонних справ Чехословаччини [12].

Притримується точки зору щодо безпосереднього впливу Е. Бенеша на дострокове звільнення В.І. Пічети й російський дослідник Ю. Іванов. Разом з тим, він аргументовано доводить, що візит міністра закордонних справ Чехословаччини до Москви відбувся не в 1934, а в 1935 році [9, с. 175].

Врешті справу було переглянуто і 26 квітня 1935 р. Володимир Іванович був звільнений достроково. П'ятирічне ув'язнення не підірвало наукового духу вченого В 1939 р. за його ініціативою було створено кафедру історії південних слов'ян Московського університету та сектор слов'янознавства Інституту історії АН СРСР В 1946 р. В.І. Пічета став академіком АН СРСР. В післявоєнні роки В.І. Пічета особливу увагу приділив історії південних і західних слов'ян, досліджуючи водночас минуле України.

Таким чином, в білоруський період життя Володимир Іванович Пічета зробив помітний внесок у процес становлення білоруської національної історіографії доби «коренізації» в БРСР. На цей період він став провідним істориком Білорусі, організатором і керівником історичної науки. Втім в умовах формування тоталітарного режиму співіснування, а тим більше співпраця ліберальної і вільнодумної інтелігенції та влади, яка вимагала сліпого і беззастрешного підпорядкування, стало неможливим Внаслідок політичних репресій, які розпочалися в кінці 20-х – на початку 30-х років ХХ ст., видатний історик-слов'янознавець Володимир Іванович перетворився на «зрадника» і був відправлений у заслання.

1. *Баранова Е.В., Яновский О.А.* В.И. Пичета: белорусское обрамление исторического портрет (к 130-летию со дня рождения) / Е.В. Баранова, О.А. Яновский // *Российские и славянские исследования.* – 2008. – Вып.3. – С. 219-234.
2. *Баранова Е.В.* В.И. Пичета и власть в 1920-е гг. / Е.В. Баранова // *Российские и славянские исследования.* – 2009. – Вып.4. – С. 178-186.
3. *Баранова Е.В.* Роль Владимира Ивановича Пичеты в утверждении в Белорусском государственном университете традиций исторической науки и образования / Е.В. Баранова // *Российские и славянские исследования.* – 2014. – Вып. 9. – С. 9-14.
4. *Брачев В.С.* «Дело» академика С.Ф. Платонова / В.С. Брачев // *Вопросы истории.* – 1989. – № 1. – С. 117-129.

5. Горяинов А.Н., Иванов Ю.Ф. Новое об академике В.И. Пичете / А.Н. Горяинов, Ю.Ф. Иванов // Вопросы истории славян: Сб. науч. трудов. – Вып. 16. – Воронеж: Изд-во Воронежского госуниверситета, 2004. – С. 3-34.
6. Горяинов А.Н. Славяноведы – жертвы репрессий 1920-1940-х годов. Некоторые неизвестные страницы из истории советской науки / А.Н. Горяинов // Советское славяноведение. – 1990. – № 2. – С. 78-89.
7. Горяинов А.Н. Трагическая страница биографии В.И. Пичеты в свете одной стенограммы 1928 года / А.Н. Горяинов // Славяноведение. – 2002. – № 1. – С. 62-71.
8. Журба О.І., Авросимова С.В. Археографічна діяльність Катеринославської ученої Архівної комісії / О.І. Журба, С.В. Авросимова // Український археографічний щорічник. – Вип. I. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 34-43.
9. Иванов Ю.Ф. Когда и как был освобожден В.И. Пичета / Ю.Ф. Иванов // Вопросы истории. – 2000. – № 7. – С. 174-175.
10. Из мемуаров В. И. Пичеты «Моя жизнь до 1905 года» / Л.И. Уткина (сост., предисл., науч. коммент.) // Российские и славянские исследования. – 2009. – Вып. 4. – С. 301-332.
11. Иоффе Э.Г. Академик В.И. Пичета (1878-1947) / Э.Г. Иоффе // Новая и новейшая история. – 1996. – № 5. – С. 217-229.
12. Иоффе Э.Г. Владимир Иванович Пичета // Портреты историков: Время и судьбы. В 2 т. / Г.Н. Севостьянов, Л.Т. Мильская. – Москва-Иерусалим: Gescharim, 2000. – Т. 1. – С. 177-191.
13. Иоффе Е.Г. Володимир Іванович Пічета / Е.Г. Иоффе // Український історичний журнал. – 1991. – № 10. – С. 103-112.
14. Соколовский Л.Г. История одной семьи: Йован Пичета и его потомки / Л.Г. Соколовский // Вопросы истории. – 1999. – № 9. – С. 136-140.
15. Улащик Н.Н. В.И. Пичета в первые годы существования Белорусского государственного университета / Н.Н. Улащик // Славяне в эпоху феодализма. К 100-летию академика В.И. Пичеты: сб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т славяноведения и балканистики; редкол.: Л.В. Черепнин (отв. ред.) [и др.]. – М., 1978. – С. 66-72.
16. Хададова М. Українські сторінки біографії академіка В.І. Пічети [Електронний ресурс] / М. Хададова // Матеріали V Волинської міжнародної історико-краєзнавчої конференції: Зб. наук. пр. / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2012. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/8261>
17. Швидько Г.К. Наукова та культурно-освітня діяльність В.І. Пічети в Катеринославі (1903-1905) / Г.К. Швидько // Історичні дослідження: Зб. наук. пр. – К.: Наукова думка, 1988. – Вип. 14. – С. 71-72.
18. Юсова Н. Володимир Пічета і генезис концепції давньоруської народності / Н. Юсова // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – 2005. – Вип. 14. – С. 381-403.

References

1. Baranova E.V., Yanovskiy O.A. V.I. Picheta: belorusskoe obramlenie istoricheskogo portreta (k 130-letiyu so dnya rozhdeniya) / E.V. Baranova, O.A. Yanovskiy // Rossiyskie i slavyanskije issledovaniya. – 2008. – Vyp. 3. – S. 219-234.
2. Baranova E.V. V.I. Picheta i vlast v 1920-e gg. / E.V. Baranova // Rossiyskie i slavyanskije issledovaniya. – 2009. – Vyp. 4. – S. 178-186.
3. Baranova E.V. Rol Vladimira Ivanovicha Pichety v utverzhenii v Belorusskom gosudarstvennom universitete traditsiy istoricheskoy nauki i obrazovaniya / E.V. Baranova // Rossiyskie i slavyanskije issledovaniya. – 2014. – Vyp. 9. – S. 9-14.
4. Brachev V.S. «Delo» akademika S.F. Platonova / V.S. Brachev // Voprosy istorii. – 1989. – № 5. – S. 117-129.
5. Goryainov A.N., Ivanov Yu.F. Novoe ob akademike V.I. Pichete / A.N. Goryainov, Yu.F. Ivanov // Voprosy istorii slavyan: Sb. nauch. trudov. – Vyp. 16. – Voronezh: Izd-vo Voronezhskogo gosuniversiteta, 2004. – S. 3-34.
6. Goryainov A.N. Slavyanovedy — zhertvy repressiy 1920-1940-kh godov. Nekotorye neizvestnyye stranitsy iz istorii sovetsoy nauki / A.N. Goryainov // Sovetskoe slavyanovedenie. – 1990. – № 2. – S. 78-89.
7. Goryainov A.N. Tragicheskaya stranitsa biografii V.I. Pichety v svete odnoy stenogrammy 1928 goda / A.N. Goryainov // Slavyanovedenie. – 2002. – № 1. – S. 62-71.
8. Zhurba O.I., Avrosimova S.V. Arhheohrafichna dialnist Katerynoslavskoy uchenoi Arkhivnoi komisii / O.I. Zhurba, S.V. Avrosimova // Ukrainykyi arhheohrafichnyi schorichnyk. – Vyp. I. – K.: Naukova dumka, 1992. – S. 34-43.
9. Ivanov Yu.F. Kogda i kak byl osvobozhden V.I. Picheta / Yu.F. Ivanov // Voprosy istorii. – 2000. – № 7. – S. 174.

10. Iz memuarov V.I. Pichety «Moya zhizn do 1905 goda» / L.I. Utkina (sost., predisl., nauch. komment.) // Rossiyskie i slavyanskije issledovaniya. – 2009. – Vyp. 4. – S. 301-332.
11. Ioffe E.G. Akademik V.I. Picheta (1878-1947) / E.G. Ioffe // Novaya i noveyshaya istoriya. – 1996. – № 5. – S. 217-229.
12. Ioffe E.G. Vladimir Ivanovich Picheta // Portrety istorikov: Vremya i sudby. V 2 t. / G.N. Sevostyanov L.T. Mil'skaya. – Moskva-Ierusalim: Gesharim, 2000. – T. 1. – S. 177-191.
13. Ioffe E.H. Volodymyr Ivanovych Picheta / E.H. Ioffe // Ukrainskyi Istorychnyi zhurnal. – 1991. – № 10. – S. 103-112.
14. Sokolovskiy L.G. Istorija odnoy semi: Yovan Picheta i ego potomki / L.G. Sokolovskiy // Voprosy istorii. – 1999. – № 9. – S. 136.
15. Ulaschik N.N. V.I. Picheta v pervye gody sushchestvovaniya Belorusskogo gosudarstvennogo universiteta / N.N. Ulaschik // Slavyane v epohu feodalizma. K 100-letiyu akademika V.I. Pichety sb. nauch. st. / AN SSSR. In-t slavyanovedeniya i balkanistiki; redkol.: L.V. Cherepnin (otv. red. [i dr.]. M., 1978. – S. 66-72.
16. Khadadova M. Ukrainsks storinky biohrafii akademika V.I. Pichety [Elektronnyi resurs] M. Khadadova // Materialy V Volynskoi mizhnarodnoi istoriko-kraeznavchoi konferentsii: Zb. nauk. pr. / Zhytomirskiy derzh. un-t im. I. Franka. – Zhytomyr, 2012. – Rezhym dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/8261>
17. Shvydko H. K. Naukova ta kulturno-osvitnia diialnist V.I. Pichety v Katerynoslavi (1903-1905) / H.K. Shvydko // Istorychni doslidzhennia: Zb. nauk. pr. – K.: Naukova dumka, 1988. – Vyp. 14. – S. 71-72.
18. Yusova N. Volodymyr Picheta i henezys kontseptsii davnoruskoj narodnosti / N. Yusova // Problemy istorii Ukrainy: fakty, sudzhennia, poshuky. – 2005. – Vyp. 14. – S. 381-403.

Черниговец Н.Н.

Владимир Иванович Пичета: белорусский период жизни.

На основании анализа доступных материалов подытожено историографические исследования относительно перипетий жизненного пути выдающегося украинско-российско-белорусского историка и славяноведа Владимира Ивановича Пичеты. Комплексно проанализировано научную и общественную деятельность ученого в Белоруссии в 1921-1929 гг. на должности ректора Белорусского государственного университета. Раскрыты обстоятельства трансформации официального правительственного отношения к ученому от необходимого режиму и системе до «неблагонадежного». Показано трагический финал белорусского периода жизни исследователя.

Ключевые слова: В.И. Пичета, ректор, историк, славист, славяноведение, репрессии, Белорусский государственный университет.

Chernigovets N.M.

Vladimir Ivanovich Picheta: Belarusian period of life.

On the basis of the analysis of available materials it is summed up historical researches of the life of the outstanding Ukrainian-Russian-Belarusian historian and Slavonic expert Vladimir Ivanovich Picheta. Comprehensively analyzed the scientific and public activities of the scientist in Belarus in 1921-1929 years on the post of the rector of the Belarusian State University. It is opened circumstances of transformation of the official government attitude towards the scientist from necessary for the regime and system to «unreliable». Displaying the tragic final of the Belarusian period of life of the researcher.

Keywords: V.I. Picheta, rector, historian, Slavonic expert, Slavic studies, repressions, the Belarusian State University.

УДК 347.132.15(477)«19»

М.А. ЖУРБА

«КВАНТ МИЛОСЕРДЯ». ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ПІДРАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ (20-30-ТІ РР. ХХ СТ.)

У статті на основі аналізу архівних документів характеризуються міжнародні зв'язки Українського Червоного Хреста упродовж міжвоєнної доби. Засобами цивілізаційної компаративістики визначається інституційний статус та напрямки діяльності радянських червонохресних організацій. Досліджується специфіка контактів між Українським Червоним Хрестом і спорідненими зарубіжними організаціями, простежується еволюція реального змісту участі Українхреста у міжнародному червонохресному русі.

Ключові слова: соціально-реабілітаційні організації, Червоний Хрест, міжнародні відносини, гуманітарні програми.